

POSTANOWIENIE

Dnia 19 marca 2024 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Michał Laskowski (przewodniczący)

SSN Jerzy Grubba (sprawozdawca)

SSN Zbigniew Puskarski

w sprawie **T. J.**

skazanego z art. 156§1 pkt 2 k.k. w zw. z art. 156§3 k.k. i in.

po rozpoznaniu w Izbie Karnej

na posiedzeniu w dniu 19 marca 2024r .

z urzędu, kwestii wznowienia postępowania kasacyjnego zakończonego postanowieniem Sądu Najwyższego z dnia 25 października 2023 r., sygn. akt II KK 271/23, o oddaleniu kasacji obrońców jako oczywiście bezzasadnej

postanowił:

1. na podstawie art. 542§3 k.p.k. w zw. z art. 439§1 pkt 2 k.p.k. wznowić postępowanie kasacyjne;

2. uchylić postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 25 października 2023 r., wydane w sprawie II KK 271/23, o oddaleniu jako oczywiście bezzasadnej kasacji wniesionej przez obrońców skazanego T. J. i kasację tę przekazać do ponownego rozpoznania Sądowi Najwyższemu Izbie Karnej w postępowaniu kasacyjnym,

3. obciążyć Skarb Państwa kosztami sądowymi postępowania wznowieniowego.

UZASADNIENIE

Postanowieniem z dnia 25 października 2023 r., w sprawie o sygn. akt II KK 271/23 Sąd Najwyższy oddalił, uznając za oczywiście bezzasadną, kasację obrońców T. J. wniesioną od wyroku Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 8 listopada 2022 r., sygn. akt II AKa 492/21, utrzymującego w mocy wyrok Sądu Okręgowego Warszawa – Praga w Warszawie z 13 maja 2021 r., sygn. akt V K 296/18.

W dniu 12 lutego 2024 r. do Sądu Najwyższego wpłynęło pismo obrońcy skazanego o rozważenie z urzędu konieczności wznowienia ww. postępowania kasacyjnego, toczącego się przed Sądem Najwyższym i zakończonego postanowieniem z dnia 25 października 2023 r. w sprawie o sygn. akt II KK 271/23, z uwagi na wystąpienie w sprawie kasacyjnej bezwzględnej przyczyny odwoławczej z art. 439§1 pkt 2 k.p.k., polegającej na nienależytej obsadzie sądu poprzez branie udziału w wydaniu tego orzeczenia SSN Ryszarda Witkowskiego, tj. osoby powołanej na urząd sędziego Sądu Najwyższego na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa, ukształtowanej w trybie określonym przepisami ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2018 r., poz. 3), która ponadto zasilała szeregi Izby Dyscyplinarnej Sądu Najwyższego, do momentu jej likwidacji w lipcu 2022 r.

Wskazując na powyższe, obrona wniosła o wznowienie postępowania kasacyjnego i o uchylenie ww. postanowienia oraz przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Najwyższemu.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Wniosek obrońcy jest zasadny.

Sędzia Sądu Najwyższego Ryszard Witkowski jest rzeczywiście osobą powołaną na urząd sędziego Sądu Najwyższego na wniosek niekonstytucyjnego organu, jakim jest Krajowa Rada Sądownictwa ukształtowana w trybie określonym przepisami ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2018 r., poz. 3) – *vide*: pkt 1 uchwały składu 7 sędziów Sądu Najwyższego z dnia 2 czerwca 2022 r., sygn. akt I KZP 2/22.

W niniejszej sprawie nie nasuwa zatem jakichkolwiek wątpliwości okoliczność, że w sprawie, na etapie postępowania kasacyjnego, zaistniała okoliczność stanowiąca bezwzględną przesłankę odwoławczą opisaną w art. 439§1

pkt 2 k.p.k. – nienależyta obsada sądu – wynika to choćby z tezy 1 uchwały składu połączonych Izb: Cywilnej, Karnej oraz Pracy i Ubezpieczeń Społecznych Sądu Najwyższego z dnia 23 stycznia 2020 r. w sprawie sygn. BSA I-4110-1/20 – będącej zasadą prawną, czy z tezy 2 cytowanej już uchwały Sądu Najwyższego z dnia 2 czerwca 2022 r.

Przyjąć zatem należy, że nienależyta obsada sądu w rozumieniu art. 439§1 pkt 2 k.p.k. zachodzi także wtedy, gdy w składzie sądu bierze udział osoba powołana na urząd sędziego Sądu Najwyższego na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa ukształtowanej w trybie określonym przepisami ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2018 r., poz. 3).

Na gruncie niniejszej sprawy dostrzec należy również kolejny problem, którym jest fakt, iż Sędzia Ryszard Witkowski został powołany do orzekania w Izbie Dyscyplinarnej od 19 września 2018 r. i był nim do momentu jej likwidacji w lipcu 2022 r. Nie ma potrzeby przywoływać licznych orzeczeń trybunałów międzynarodowych oraz Sądu Najwyższego wskazujących na to, że Izba ta nie była organem Sądu Najwyższego, lecz sądem specjalnym. Jak wydaje się, był to główny powód jej likwidacji. Izby tej, poza przywołaniem w nazwie jej siedziby – budynek Sądu Najwyższego – z Sądem Najwyższym nie łączył żaden związek, nawet formalny. Izba Dyscyplinarna w swej strukturze posiadała zdublowane wszystkie organy administracyjne pozwalające jej na samodzielne funkcjonowanie, a nawet podległość Pierwszemu Prezesowi Sądu Najwyższego była iluzoryczna. Działalność orzecznicza tej Izby, również z perspektywy podważania zasadniczej części postanowień i wyroków w niej zapadłych, prowadzi do wniosku o najdalej idących w jej funkcjonowaniu naruszeniach niezależności od organów władzy wykonawczej. Trudno nie dostrzec i tego, że w skład tej Izby, w zdecydowanej większości, powołano osoby, które wcześniej sędziami nie były. Powyższe uzupełnić trzeba o przypomnienie, że zgodnie z ówczesnie obowiązującymi przepisami nie było możliwe powołanie w skład tej Izby osób będących już sędziami Sądu Najwyższego, wykonujących swe obowiązki w innych Izbach.

Tak więc sędziowie orzekający w omawianej Izbie byli sędziami Izby Dyscyplinarnej – to jest sądu specjalnego, tylko z nazwy będącego częścią Sądu

Najwyższego. A następnie, po jej likwidacji, decyzją Pierwszej Prezes Sądu Najwyższego, nie zaś Prezydenta RP, część z nich skierowano do orzekania w Sądzie Najwyższym, w jego Izbach: Karnej, Cywilnej, czy Pracy i Ubezpieczeń Społecznych.

W takiej sytuacji jest również Sędzia Ryszard Witkowski, co nasuwa najdalej idące wątpliwości, co do jego statusu jako Sędziego Sądu Najwyższego, a w konsekwencji wątpliwości, czy w sprawie nie została spełniona również przesłanka z art. 439§1 pkt 1 k.p.k. (*vide*: orzeczenia w sprawach m.in. – II KK 82/23, czy II KK 493/22).

Każda z omawianych powyżej okoliczności przemawia za uwzględnieniem wniosku o rozważenie wznowienia z urzędu postępowania w niniejszej sprawie.

Problematyczne natomiast mogłoby być to, czy istnieje procesowa możliwość wznowienia postępowania kasacyjnego.

Kwestia ta była już jednak przedmiotem rozważań Sądu Najwyższego. W szczególności wskazać należy tu na postanowienie z dnia 14 czerwca 2023 r. w sprawie o sygn. II KO 73/22, w którym stwierdzono wprost, że „w formule z art. 540§1 k.p.k. „postępowanie sądowe zakończone prawomocnym orzeczeniem” mieści się postępowanie, w którym wydano postanowienie o oddaleniu wniosku o wznowienie postępowania oraz postanowienie o oddaleniu kasacji, są to bowiem orzeczenia kończące postępowanie sądowe – odpowiednio: co do wznowienia postępowania oraz kasacji”. Teza ta znalazła późniejszą akceptację w innych orzeczeniach Sądu Najwyższego – *vide*: postanowienia z dnia 6 listopada 2023 r. w sprawie I KO 56/23, z dnia 18 października 2023 r. w sprawie I KO 33/23, z dnia 14 czerwca 2023 r. w sprawie II KO 43/23 oraz z dnia 27 czerwca 2023 r. w sprawie II KO 84/21 (Sąd Najwyższy w obecnym składzie dostrzega również odmienny pogląd przedstawiony w postanowieniu składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 23 marca 2023 r. w sprawie I KZP 17/22, choć zauważyć wypada, że w uzasadnieniu i tego postanowienia zawarto uwagi dotyczące kryzysu konstytucyjnego wywołanego okolicznościami związanymi z nienależytą obsadą sądu w rozumieniu art. 439§1 pkt 2 k.p.k.).

Nie można również, analizując omawianą kwestię, pominąć i innych orzeczeń Sądu Najwyższego wskazujących na potrzebę szerokiego rozumienia

pojęcia „sprawa sądowa”, w istocie tożsamego z pojęciem „postępowanie sądowe” (pierwsze z nich kładzie większy nacisk na aspekt materialnoprawny, drugie, procesowy, ale nie budzi wątpliwości, że postępowanie sądowe dotyczy szeroko rozumianych spraw sądowych). W tym kontekście wskazać należy na uchwałę składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 13 czerwca 2023 r. (sygn. akt I KZP 22/22), w której wskazano, że *„pojęcie „sprawy”, o jakim mowa w art. 40 i art. 41§1 k.p.k. odnosi się zarówno do sprawy głównej, rozumianej jako orzekanie w głównym przedmiocie procesu, jak również postępowań incydentalnych, w tym takich, które mają miejsce w ramach sprawy głównej”*. Pogląd ten należy zaakceptować.

Skoro zatem Sąd Najwyższy przyjmuje owo szerokie rozumienie pojęć „postępowanie sądowe”, jak i „sprawa sądowa” przyjąć należy, że możliwe jest wznowienie postępowania, co do każdego wyodrębnionego procesowo i ostatecznie zakończonego fragmentu postępowania sądowego. Dotyczy to zatem również postępowania kasacyjnego.

Tak więc możliwe jest wznowienie postępowania kasacyjnego dotkniętego bezwzględną przyczyną odwoławczą opisaną w art. 439§1 k.p.k.

Mając na względzie powyższą konkluzję i opisany na wstępie bezsprzeczny fakt zaistnienia na gruncie niniejszego postępowania kasacyjnego okoliczności prowadzącej do wniosku, że Sąd prowadzący to postępowanie w niniejszej sprawie był nienależycie obsadzony, należało orzec o wznowieniu przedmiotowego postępowania kasacyjnego i uchyleniu postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 25 października 2023 r. o oddaleniu jako oczywiście bezzasadnej kasacji wniesionej przez obrońców skazanego T. J. (sygn. akt II KK 271/23).

Konsekwencją powyższego było przekazanie kasacji wniesionej w sprawie tego skazanego do ponownego rozpoznania Sądowi Najwyższemu Izbie Karnej w postępowaniu kasacyjnym.

Kierując się przedstawionymi względami, Sąd Najwyższy orzekł jak na wstępie.

[PGW]

Jerzy Grubba Michał Laskowski Zbigniew Puskarski

**Uzasadnienie zdania odrębnego SSN Zbigniewa Puskarskiego
złożonego do POSTANOWIENIA Sądu Najwyższego z dnia 19
marca 2024 r., II KO 18/24**

Zagadnienie dopuszczalności wznowienia postępowania kasacyjnego z tego powodu, że w składzie orzekającym Sądu Najwyższego zasiadał sędzia (sędziowie) powołany do tego Sądu przez Prezydenta RP na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa ukształtowanej na podstawie ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2018 r. poz. 3), tj. organu, który sposobem powołania jego części sędziowskiej i składem tej części odbiega od modelu przewidzianego dla niego przez Konstytucję RP, pojawia się w związku z wystąpieniami strony (skazanego, względnie jego obrońcy) o wznowienie z urzędu postępowania kasacyjnego zakończonego orzeczeniem oddalającym kasację. Wskazuje się w tych wystąpieniach, że jest to konieczne z powodu zaistnienia uchybienia określonego w art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k. (nienależyta obsada sądu). Zagadnienie to, wielkiej wagi dla praktyki orzeczniczej Sądu Najwyższego, Sąd ten, orzekający w składzie trzech sędziów, przedstawił do rozstrzygnięcia składowi siedmiu sędziów Sądu Najwyższego, formułując pytanie:

„Czy oddalenie kasacji przez skład Sądu Najwyższego, w którym bierze udział sędzia powołany do Sądu Najwyższego w wyniku procedury przeprowadzonej przed Krajową Radą Sądownictwa, której skład ukształtowano w trybie określonym przepisami ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2018 r. poz. 3) jest prawomocnym orzeczeniem kończącym postępowanie sądowe w rozumieniu art. 542 § 3 k.p.k.?”.

Sąd Najwyższy, procedując w powiększonym składzie, postanowieniem z dnia 23 marca 2023 r., I KZP 17/22, (publ. OSNK 2023, nr 4, poz. 20) odmówił podjęcia uchwały, uznając, że nie zachodzą poważne wątpliwości co do wykładni przepisu art. 542 § 3 k.p.k., interpretowanego w powiązaniu z art. 540 § 1 k.p.k. W uzasadnieniu przeprowadził jednak obszerne rozważania, które doprowadziły do

tezowanej konkluzji, że „orzeczenie o oddaleniu kasacji nie jest prawomocnym orzeczeniem kończącym postępowanie sądowe w rozumieniu art. 540 § 1 k.p.k.”. W uzasadnieniu wskazano również na implikację tego poglądu, zaznaczając, że „nie wchodzi w grę możliwość wznowienia z urzędu w trybie art. 542 § 3 k.p.k. wobec ujawnienia się jednego z uchybień wymienionych w art. 439 § 1 k.p.k. postępowania kasacyjnego zakończonych wydaniem wskazanego postanowienia” (postanowienia o oddaleniu kasacji), co odnosi się również do sytuacji, gdy takie orzeczenie zostało wydane z udziałem sędziego powołanego do Sądu Najwyższego na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa ukształtowanej na podstawie wspomnianej ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. Należy podkreślić, że cytowany judykat został wydany po szczegółowym rozważeniu również argumentacji przemawiającej za odmiennym stanowiskiem, w tym nawiązującej do kryzysu konstytucyjnego związanego z działalnością Krajowej Rady Sądownictwa ukształtowanej po 2017 r.

Treść postanowienia wydanego w sprawie o sygn. II KO 18/24 świadczy o zanegowaniu poglądu wyrażonego przez skład siedmiu sędziów Sądu Najwyższego w postanowieniu z dnia 23 marca 2023 r., I KZP 17/22, który jak na razie podzielam. Takie postąpienie oczywiście jest dopuszczalne, jednak uważam, że powinno opierać na argumentacji, która przekonująco wykazywałaby wadliwość wyrażonego w nim poglądu, dotyczącego przecież zagadnienia bardzo ważnego dla praktyki orzeczniczej Sądu Najwyższego. Trudno przyjąć, że tak się stało, skoro w odniesieniu do postanowienia I KZP 17/22 porzeczano na wskazaniu, iż „Sąd Najwyższy w obecnym składzie dostrzega również odmienny pogląd przedstawiony w postanowieniu składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 23 marca 2023 r. w sprawie I KZP 17/22, choć zauważyć wypada, że w uzasadnieniu i tego postanowienia zawarto uwagi dotyczące kryzysu konstytucyjnego wywołanego okolicznościami związanymi z nienależytą obsadą sądu w rozumieniu art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k.”. Z kolei nie wydaje się dobrym argumentem przytoczenie uchwały składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 13 czerwca 2023 r., I KZP 22/22, (publ. OSNK 2023, nr 8, poz. 37) dla wskazania na potrzebę szerokiego rozumienia pojęcia „sprawa sądowa”, przy uznaniu, że w istocie jest ono tożsame z pojęciem „postępowanie sądowe”, co miałoby uzasadniać pogląd o możliwości wznowienia z

urzędu postępowania kasacyjnego. Uchwała ta odnosi się tylko do pojęcia „sprawy”, o jakim mowa w art. 40 i 41 § 1 k.p.k. i co do zasady wyjaśnia w jakich sprawach jest dopuszczalne inicjowanie postępowania o wyłączenia sędziego. Zatem okoliczność, że Sąd Najwyższy uznał, iż wspomniane pojęcie „odnosi się zarówno do sprawy głównej, rozumianej jako orzekanie w głównym przedmiocie procesu, jak również postępowań incydentalnych, w tym takich, które mają miejsce w ramach sprawy głównej” nie wydaje się przydatna dla rozstrzygania istotnie odmiennego zagadnienia dopuszczalności wznowienia postępowania kasacyjnego, zwłaszcza że w uzasadnieniu uchwały nie sugerowano, że ma ona, czy też może mieć szersze znaczenie niż tylko do postępowania w przedmiocie wyłączenia sędziego od orzekania. Na gruncie postępowania kasacyjnego wspomniana uchwała ma takie znaczenie, że w jej świetle jest dopuszczalne nie tylko złożenie wniosku o wyłączenie danego sędziego od rozpoznania kasacji, ale też wniosku o wyłączenie sędziego od rozpoznania tego wniosku, czy od rozpoznania innej sprawy incydentalnej, np. zażalenia na zastosowanie tymczasowego aresztowania.

W przedmiotowym postanowieniu nadmieniono również, że Sąd Najwyższy już wcześniej wznowiał z urzędu postępowanie kasacyjne i wskazano na konkretne postanowienia, w tym z dnia 14 czerwca 2023 r. wydane w sprawie o sygn. II KO 73/22. Zawiera ono rzeczowe argumenty mające przemawiać za dopuszczalnością tego postąpienia, jednak trudno przyjąć, że wykazują one zupełną błędność wywodów zawartych w postanowieniu składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 23 marca 2023 r., I KZP 17/22. Wydaje się, że kwestia wymaga ponownego wnikliwego rozważenia, najlepiej przez skład całej Izby Karnej, chociaż jest faktem, że istniejące w tej Izbie uwarunkowania personalne nie sprzyjają procedowaniu w takiej formule. Nasuwa się też postulat jednoznacznego uregulowania zagadnienia w ramach przewidywanych zmian prawa karnego. W każdym razie należy mieć w polu widzenia, że dopuszczenie możliwości wznowienia z urzędu postępowania kasacyjnego powinno skłaniać do takiego postąpienia nie tylko w razie wystąpienia przez stronę z pismem sygnalizacyjnym, ale prowadzić do podjęcia czynności we wszystkich sprawach, w których kasację oddalił nienależycie obsadzony Sąd Najwyższy.

Podane okoliczności skłoniły mnie do zgłoszenia zdania odrębnego do przedmiotowego postanowienia.

{WB]

r.g.